

УДК 338.242.42

Вікторія АНДРІЯШ

доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв, Україна), e-mail: andriyash_v2017@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5294-7456
ID Web of Science: GLS-2004-2022

Бібліографічний опис статті: Андріяш, В. (2023). Соціальна відповідальність держави в сфері забезпечення соціального захисту населення в умовах війни в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 2, 3–9, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-1>

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Актуальність дослідження зумовлена тим фактом, що розвиток сучасної держави неможливий без відповідного забезпечення соціальних гарантій, котрі забезпечуватимуть належний рівень життя населення. Крім того останні роки спостерігається високий рівень соціальної напруги: війна, значний поділ населення у відповідності до рівнів доходів, відсутність стабільності, збільшення пенсійного віку тощо – вказане потребує прийняття нагальних мір, в першу чергу, в сфері соціального захисту населення, що дозволять підвищити ефективність реалізації соціальної політики сучасної держави та її стабільність. Саме тому в статті аналізуються різноманітні підходи щодо поняття та змісту соціальної відповідальності на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду. Здійснено спробу розкрити взаємозв'язок соціальної відповідальності держави та державної соціальної політики в сфері соціального захисту населення. Визначено взаємозв'язок державної соціальної політики та сталого розвитку, зважаючи на наявні цілі в сфері сталого розвитку, що встановлені та закріплені на міжнародному рівні. Розглянуто можливість прийняття в межах соціальної відповідальності держави державних мінімальних соціальних стандартів, а також реалізація моделі соціального партнерства. Наголошено, що встановлення та дотримання соціальної відповідальності, що включатиме законодавчо закріплені соціальні стандарти та прийняття відповідної моделі соціального партнерства, сприятиме на державному рівні спростити процес регулювання соціально-економічних взаємовідносин та адаптацію населення країни до нових викликів в сфері соціального захисту. При цьому, всі необхідні заходи, що реалізуються в сфері соціальної відповідальності держави, необхідно проводити лише комплексно, в межах постійної взаємодії державних органів влади та суспільства, із залученням бізнесу та висококваліфікованих спеціалістів.

Ключові слова: відповідальність, соціальна відповідальність, соціальна відповідальність держави, соціальний захист, соціальне забезпечення.

Victoria ANDRIIASH

Doctor of Science in Public Administration, Professor of the Department of Public Administration and Administration, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Administration of the Black Sea National University named Petro Mohyla (Mykolaiv, Ukraine), e-mail: andriyash_v2017@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5294-7456
Web of Science ID: GLS-2004-2022

To cite this article: Andriiash, V. (2023). Sotsialna vidpovidalnist derzhavy v sferi zabezpechennia sotsialnoho zakhystu naseleння v umovakh viiny v Ukraini [Social responsibility of the state in providing social protection of the population during war in Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 2, 3–9, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-1>

**SOCIAL RESPONSIBILITY OF THE STATE IN PROVIDING SOCIAL PROTECTION
OF THE POPULATION DURING WAR IN UKRAINE**

The relevance of the research is determined by the fact that the development of a modern state is impossible without the appropriate provision of social guarantees that will ensure the proper standard of living of the population. In addition, in recent years, a high level of social tension has been observed: war, a significant division of the population according to income levels, lack of stability, an increase in the retirement age, etc. – this requires

the adoption of urgent measures, first of all, in the field of social protection of the population, which will increase the effectiveness of implementation social policy of the modern state and its stability. That is why the article analyzes various approaches to the concept and content of social responsibility based on foreign and domestic experience. An attempt was made to reveal the relationship between the social responsibility of the state and the state social policy in the field of social protection of the population. The relationship between state social policy and sustainable development is determined, taking into account the existing goals in the field of sustainable development, established and established at the international level. The possibility of adopting state minimum social standards as part of the social responsibility of the state, as well as the implementation of the social partnership model, was considered. It is emphasized that the establishment and observance of social responsibility, which will include legally established social standards and the adoption of an appropriate model of social partnership, will help to simplify the process of regulating socio-economic relations and the adaptation of the country's population to new challenges in the field of social protection at the state level. At the same time, all necessary measures implemented in the field of social responsibility of the state must be carried out only comprehensively, within the framework of constant interaction of state authorities and society, with the involvement of business and highly qualified specialists.

Key words: *responsibility, social responsibility, social responsibility of the state, social protection, social security.*

Актуальність проблеми. Особливості ефективного розвитку сучасної держави є практично неможливими без відповідного встановлення та дотримання соціальних гарантій, що забезпечуватимуть належний рівень життя населення держави. Конституції сучасних демократичних держав містять задекларовані положення, що гарантують закріплення та відповідне забезпечення державою певних соціальних гарантій за будь-яких умов. Крім того, останнім часом доволі високий рівень соціальної напруги: війна в Україні, загострення продовольчої кризи в світі, значна різниця в доходах різних верст населення, відсутність стабільності у всіх без виключення сферах діяльності сучасної держави – всі вказані фактори потребують усвідомлення та прийняття відповідних заходів, в першу чергу, в сфері забезпечення соціального захисту населення, що дозволять підвищити ефективність реалізації соціальної політики сучасної держави. Вказані фактори та нагальна потреба їх вирішення роблять питання соціальної відповідальності держави в сфері забезпечення соціального захисту населення, надзвичайно актуальною, особливо в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням щодо поняття та змісту соціальної відповідальності сучасної держави приділялася особлива увага в роботах великої кількості дослідників різних наукових напрямів: економістів, юристів, політологів, філософів тощо. Так, серед авторів фундаментальних робіт у цій галузі можна виділити М. Фрідмана, Т. Боша, Е. Лейтона, Р. Вуда, Ф. Хайєка тощо. Серед вітчизняних праць, що вийшли останнім часом та присвячені дослідженню різних аспектів проблем соціальної відповідальності держави щодо забезпечення соціального захисту, можна виділити роботи Н. Ушенко, О. Безрукової, В. Андрущенко, В. Бакірова, М. Бойченко,

О. Марчук тощо. Аналізуючи наявні наукові роботи, що висвітлюють питання соціальної відповідальності держави щодо забезпечення соціального захисту, можемо дійти висновку, що теоретичні основи виявлення основних складових поняття та змісту, масштабів і рівня соціальної відповідальності, оцінки її ефективності ще не сформовано.

Мета дослідження. Мета статті – проаналізувати особливості соціальної відповідальності держави в сфері забезпечення соціального захисту населення в умовах війни в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні в наукових колах соціальна відповідальність сприймається досить по-різному, але більшість підходів можемо згрупувати в дві основні групи:

– перша, намагається звести соціальну відповідальність виключно до реалізації соціальної або соціально-економічної політики держави;

– друга – визначає соціальну відповідальність як корпоративну відповідальність бізнесових структур, а держава лише створює відповідні умови для її ефективної реалізації за допомогою правових, економічних, інформаційних та інших механізмів.

Отже, реалізація соціальної відповідальності держави реалізується за допомогою різноманітних соціальних проектів та програм, що спрямовані на задоволення потреб різних груп населення, а також стимулюючих соціальну політику щодо впровадження корпоративної соціальної відповідальності в сфері бізнесу. Крім того соціальна відповідальність держави забезпечується відповідною організацією державного нагляду та контролю відповідних органів державної влади за дотриманням встановлених мінімальних державних соціальних стандартів, що сприяє сталому розвитку об'єктів соціальної інфраструктури.

Соціальна відповідальність держави також є важливим якісним показником зрілості та розвитку держави, ознакою переважаючих демократичних поглядів, загальних гуманістичних цінностей в суспільстві, ступенем соціально орієнтованої державної політики, ознакою турботи держави про економічний, соціальний та психологічний стан окремих груп населення або й суспільства в цілому.

В загальному соціальному розумінні поняття «державної соціальної відповідальності» є «об'єктивно сформованими в результаті законного розвитку цивілізації та витікаючи з самої природи взаємовідносин держави, громадянського суспільства та людини, гарантовані можливості користуватися найбільш важливими соціальними благами та послугами за умов безпечного та вільного існування індивіда» (Безрукова, 2015). На думку інших дослідників, соціальна відповідальність держави – це «ступінь відповідності дій соціальних суб'єктів (індивіди, соціальні групи, держава) до взаємних вимог, які є дійсно правовими та іншими соціальними нормами, загальними інтереси. Соціальна відповідальність зумовлена моделями суспільного життя, специфічними взаємозв'язками між людьми та іншими соціальними предметами, що вимагають виконання певних дій від людей. Відповідальність [...] є засобом збереження цілісності суспільства, соціальною гармонією, соціальною справедливістю, вдосконалення соціальних взаємовідносин» (Андрущенко, Бакіров, Бойченко, 2005).

Крім того, соціальна відповідальність безпосередньо взаємопов'язана з концепцією сталого розвитку (Марчук, 2020). Зокрема, ООН ще у 2015 р. прийняла резолюцію, в тексті котрої було проголошено основні цілі в сфері сталого розвитку, значна частина з яких спрямована саме на вирішення соціальних проблем (Цілі сталого розвитку, 2023).

Зважаючи на вказане, можемо стверджувати, що забезпечення сталого розвитку можливо лише за наявності активної участі державних та муніципальних органів влади, бізнесу та громадянському суспільству, яке все ще продовжує формуватися. Реалізація більшості зазначених ООН цілей в сфері сталого розвитку передбачають прийняття державою соціальної відповідальності перед власним суспільством.

Основною формою прояву соціальної відповідальності держави є соціальна політика, яка представляє собою політику в сфері соціального забезпечення та захисту, соціального розвитку, а саме: систему реалізованих державою заходів, що спрямовані на підвищення якості життя окремих соціальних груп.

Соціальний захист населення – є однією з найважливіших складових соціальної політики держави. Соціальний захист населення – це, перш за все, соціальна активність держави та інших соціальних інститутів, що спрямована на забезпечення нормальної життєдіяльності населення. В дещо вужчому розумінні соціальний захист є системою державної соціальної допомоги, соціальних гарантій та соціального страхування. Крім того, будучи елементом соціальної сфери, система соціального захисту населення виступає в якості оперативного механізму, що захищає громадян під час виникнення будь-яких непередбачуваних та несприятливих життєвих обставин, зокрема, війна, катаклізми, інвалідність, втрата годувальника, втрата роботи, настання пенсійного віку тощо.

Основним проявом соціальної відповідальності сучасної держави є надання соціальних послуг державними установами соціального призначення, соціальної допомоги в різних формах для соціально незахищених груп населення, а також виплат різноманітної допомоги, компенсацій тощо, тобто всього того, що передбачено нормами чинного вітчизняного законодавства.

Основна мета державної політики в сфері соціального захисту – надання соціального захисту відповідним категоріям населення, а також підвищення якості та доступності соціальних послуг для населення. Зважаючи на мету, основним пріоритетами держави в сфері соціального захисту населення є:

- соціальна підтримка окремих категорій населення;
- модернізація та розвиток соціального обслуговування населення;
- забезпечення державною підтримкою сімей, що мають дітей;
- підвищення ефективності державної підтримки соціально орієнтованих некомерційних організацій тощо.

Зважаючи на поставлену мету та пріоритети соціального захисту для ефективної реалізації соціальної відповідальності необхідно є наявність гнучкої системи, що буде максимально спрямованою на запобігання та профілактику негативним тенденціям та захист відповідних категорій населення.

Крім того, для ефективної реалізації основних принципів соціального захисту (забезпечення прав та свобод особистості, адресність, гуманність, комплексність, соціальна справедливість) необхідним є затвердження ідеології соціальної відповідальності на державному рівні. Саме така ідеологія повинна включати

в собі законодавчо закріплені державні соціальні стандарти, а також створення та ефективне функціонування моделі соціального партнерства.

Встановлення та дотримання державної соціальної стандартизації покликано стимулювати підвищення рівня соціальної захищеності громадян за основними напрямками соціальної політики в державі. Згідно норм Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», прийнятого ще у 2007 році (Про державні соціальні..., 2007), держава здійснює дотримання та забезпечення державних гарантій та прав у сфері соціального захисту населення щодо: забезпечення побутовими та комунальними послугами, житлом, соціальним обслуговуванням, соціальних гарантій в сфері трудових взаємовідносин, оплати праці, забезпечення ліками, можливістю отримати освіту, культурного розвитку, професійної підготовки, науки, пенсійного забезпечення, соціального страхування тощо. Зауважимо, що вказаний нормативно-правовий акт досить часто підпадає під необхідність внесення різноманітних змін, що не завжди робить його ефективнішим. Однак, внаслідок встановлення, дотримання та забезпечення соціальних стандартів буде більш ефективним проведення таких заходів як:

- забезпечення необхідних потреб населення щодо соціальних послуг;
- перерозподіл фінансових ресурсів у відповідності з пріоритетними напрямками в сфері соціального захисту;
- здійснення контролю діяльності державних та недержавних установ, що реалізують державні соціальні стандарти;
- планування та організація надання гарантованих державних та муніципальних послуг щодо соціального захисту.

Крім того, в перспективі соціальне партнерство також може стати конструктивним засобом взаємодії з метою вирішення більшості соціальних проблем в інтересах як суспільства, так й окремих його категорій, що буде вигідним як для бізнесу так і для держави в цілому.

Все вище вказане є необхідною умовою стабільного та сталого розвитку сучасної соціальної держави. Однак, за умов надзвичайних викликів (війна, катаклізми тощо), появи значного навантаження на бюджет країни, виникнення цілого ряду нових соціальних потреб в громадян – потребують своєчасного та надзвичайно ефективного реагування з боку держави та органів місцевого самоврядування. За таких умов перед державою постає виклик щодо швидкого реагування та забезпечення

ефективного функціонування існуючої в державі моделі соціального захисту та підтримки громадян. Саме в таких умовах оголюються та загострюються нагальні соціальні проблеми, підсилюються тривалим збройним конфліктом, що переріс у війну та суміщені з необхідністю одночасно здійснювати відповідні трансформаційні зміни, обумовлені переорієнтацією політичного курсу України, загострюються через їх достатню тривалість у подоланні, зневіру щодо пріоритетності уваги державних інституцій до соціальних проблем (Ушенко, 2017). Тому з початком активних воєнних дій в Україні державі довелося надзвичайно швидко реагувати на ситуацію на вживати заходів аби захистити та забезпечити власних громадян, а саме:

- прийнято Постанову КМУ від 26.02.2022 «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» (зі змінами) (Про особливості виплати..., 2022), згідно якої було встановлено необхідні механізми для забезпечення пенсійних виплат та грошових допомог під час воєнного стану й можливі альтернативні шляхи їхньої виплати, якщо в цьому виникатиме відповідна потреба;

- прийнято Постанову КМУ від 07.03.2022 № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану» (зі змінами) (Деякі питання виплати..., 2022), норми якої наголошували, що виплати не зупиняться й виплачуватимуться протягом всього періоду воєнного часу та один місяць після його завершення;

- прийнято Постанову КМУ від 20.03.2022 № 332 «Про порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» (зі змінами) (Деякі питання надання..., 2022), якою були встановлені розмір допомоги та механізм її отримання (в 2022 р. з державного бюджету було виділено більше 50 млрд. грн., а в 2023 р. ця сума складає вже більше 70 млрд. грн.);

- прийнято Постанову КМУ від 05.04.2022 № 405 «Про реалізацію спільного з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проекту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення» (Про реалізацію спільного..., 2022), спрямовану головним чином на необхідну підтримку сімей з дітьми;

- Міністерством соціальної політики за підтримки Міністерства цифрової трансформації та Програми розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Швеції з метою забезпечення нагальних потреб громадян, які постраждали від військової агресії росії проти України, ство-

рено платформу «Допомога», на якій можна звернутися за потреби в допомозі щодо забезпечення продуктами харчування, засобами особистої гігієни, ліками, побутовими речами, одягом, пальним, транспортними та іншими послугами («Допомога, 2023);

– спрощення Програми житлових субсидій з метою доступності для внутрішньо переміщених осіб. Варто вказати, що питання комунальних послуг є досить важливим, оскільки розміри боргів громадян набули космічних масштабів, й допомога держави в цьому питанні є надважливою;

– розпочато соціальну програму щодо забезпечення населення продовольчими товарами. Варто вказати, що вказана програма є не фінансовою допомогою та реалізується за допомогою військових адміністрацій, аби населення мало змогу отримати продовольчі та санітарно-гігієнічні товари саме в тих територіальних громадах, перелік яких встановлено розпорядженням № 204-р (Про затвердження переліку..., 2022). Програма зарекомендувала себе досить ефективно серед відповідних верст населення.

Вказаний перелік не є вичерпним та доповнюється різноманітними нововведеннями як з ініціативи держави, місцевих органів влади, так і за рахунок міжнародної допомоги. Однак, на нашу думку, варто зауважити, що відповідальність (якою б вона не була) передбачає наявність зворотного зв'язку для чіткого розуміння ефективності обраних підходів та дій. Цілком зрозуміло, що за будь-яких умов держава не може виключно надавати й забезпечувати соціальний захист та підтримку населення не отримуючи нічого натомість. Такий стан речей є недопустимим навіть під час війни. Саме тому в Україні (паралельно з розширенням допомог населенню) запроваджуються й інші заходи, що, наприклад, покликані допомогти у вирішенні питань безробіття, або відновлення бізнесу (виплати 6500 на працівника тощо). Зокрема, держава почала започатковувати грантові програми для відкриття власної справи або розширення підприємницької діяльності. Урядом було запущено проект «єРобота» («єРобота, 2023), який складається з чотирьох грантових програм, які саме й спрямовані на активізацію підприємницької діяльності та створення нових робочих місць (у 2022 р. в рамках проекту було надано більше 1,5 млрд. грн.). Варто загадати про-

граму «Власна справа» (Власна справа, 2023), за якою у 2022 р. було надано мікрогрантів на загальну суму 777 млн. грн. В цілому, підприємці, що скористалися вказаними програмами у 2022 р. створили майже 8 тис. нових робочих місць в країні, в якій йде війна. Зрозуміло, що вказані заходи не є панацеєю для вирішення ситуації, що склалася в державі, але вони вкрай необхідні для наближення перемоги та максимального збереження економічного потенціалу нашої держави для майбутньої відбудови. Саме тому, на нашу думку, питання соціальної відповідальності держави має сприйматися як певний тип взаємодії з власним суспільством, що реалізується за допомогою здійснення певних дій та заходів, що спрямовані на покращення добробуту свого населення та сталий розвиток держави в цілому.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, встановлення та дотримання соціальної відповідальності, що включатиме в себе законодавчо закріплені державні соціальні стандарти та прийняття моделі соціального партнерства, на державному рівні допоможе органам державної влади спростити процес регулювання соціально-економічних взаємовідносин та сприятиме кращій адаптації населення до нових викликів в сфері соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, культури тощо. Крім того, всі без виключення заходи, що реалізовуватимуться в межах соціальної відповідальності держави, необхідно проводити лише комплексно, в рамках постійної взаємодії влади з громадянським суспільством та бізнесом, залучаючи висококваліфікованих спеціалістів, оскільки питання соціальної відповідальності є багатоаспектними – держави перед громадянами, громадянами перед державою, особи за власні вчинки, бізнесу за власну справу тощо. Обов'язковою є умова несення соціальної відповідальності держави її законодавчими та виконавчими органами, оскільки саме держава повинна створювати справедливі та прозорі правила щодо діяльності всіх суб'єктів та всіх громадян з відповідною ефективною системою контролю, що забезпечуватиме їх виконання.

Перспективами подальших досліджень повинно стати питання щодо взаємної відповідальності держави, громадян та всіх організацій (включно з бізнесовими), оскільки саме такий тандем забезпечить подолання критичних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безрукова О. А. Соціальна відповідальність в сучасному українському суспільстві: соціологічна концептуалізація та досвід емпіричного дослідження: дис. докт. соц. наук : 22.00.04. Київ, 2015. 427 с.

2. Андрущенко В. П., Бакіров В. С., Бойченко М. І. Відповідальність соціальна. Філософський словник соціальних термінів. Харків : Р.И.Ф., 2005. С. 141-142.
3. Власна справа Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/mikr>
4. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова КМУ від 20.03.2022 № 332 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>
5. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану : Постанова КМУ від 07.03.2022 № 214 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text>
6. eДопомога Режим доступу: <https://aid.edopomoga.gov.ua/>
7. eРобота Режим доступу: <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota>
8. Марчук О. Трансформація соціальної відповідальності держави у безпековому контексті глобального світу: архетипний підхід. *Публічне урядування*. 2020. № 1(21). С. 203-219.
9. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України № 107-VI від 28.12.2007 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
10. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «eПідтримка» : Розпорядження КМУ від 6 березня 2022 р. № 204-р Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text>
11. Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» (зі змінами) : Постанова КМУ від 267.02.2022 № 343 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text>
12. Про реалізацію спільного з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проекту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення : Постанова КМУ від 05.04.2022 № 405 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405-2022-%D0%BF#Text>
13. Ушенко Н.В. Соціальна відповідальність держави. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №17. С. 931-936.
14. Цілі сталого розвитку Режим доступу: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

REFERENCES:

1. Bezrukova, O.A. (2015). *Sotsialna vidpovidalnist v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi: sotsiologichna kontseptualizatsiia ta dosvid empirychnoho doslidzhennia* [Social responsibility in modern Ukrainian society: sociological conceptualization and empirical research experience]. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
2. Andrushhenko, V., Bakirov, V., & Bojchenko, I. (2005). *Filosofskyi slovnyk sotsialnykh terminiv* [Philosophical dictionary of social terms] (3rd ed). Kharkiv [in Ukrainian].
3. Vlasna sprava. (2023). [Own business]. *dcz.gov.ua*. Retrieved from <https://www.dcz.gov.ua/storinka/mikrogrant-vlasna-sprava> [in Ukrainian]
4. Deiaki pytannia vyplaty dopomohy na prozhyvannia vnutrishno peremishchenym osobam : Postanova KМУ vid 20.03.2022 № 332 [Some issues of payment of housing allowance to internally displaced persons]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
5. Deiaki pytannia nadannia derzhavnoi sotsialnoi dopomohy ta pilh na period vvedennia voiennoho stanu : Postanova KМУ vid 07.03.2022 № 214 [Some issues of providing state social assistance and benefits during the period of martial law]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
6. ieDopomoha. (2023). [eHelp]. Retrieved from <https://aid.edopomoga.gov.ua> [in Ukrainian]
7. ieRobota. (2023). [eRobota]. Retrieved from: <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota> [in Ukrainian]
8. Marchuk, O. (2020). *Transformatsiia sotsialnoi vidpovidalnosti derzhavy u bezpekovomu konteksti hlobalnoho svitu: arkhetytnyi pidkhid* [Transformation of the state's social responsibility in the security context of the global world: an archetypal approach]. *Publichne uriaduvannia*, 1(21), pp. 203-219. [in Ukrainian]
9. Pro derzhavni sotsialni standarty ta derzhavni sotsialni harantii : Zakon Ukrainy № 107-VI vid 28.12.2007 [On state social standards and state social guarantees]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> [in Ukrainian]
10. Pro zatverdzhennia pereliku administratyvno-terytorialnykh odynyts, na terytorii yakych nadaietsia dopomoha zastrakhovanyim osobam v ramkakh Prohramy «iePidtrymka» : Rozporiadzhennia KМУ vid 6 bereznia 2022 r. № 204-r [On approval of the list of administrative-territorial units, on the territory of which

assistance is provided to insured persons within the framework of the «eSupport» Program]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian]

11. Pro osoblyvosti vyplaty ta dostavky pensii, hroshovykh dopomoh na period vvedennia voiennoho stanu» (zi zminamy) : Postanova KМУ vid 267.02.2022 № 343 [On the peculiarities of the payment and delivery of pensions, cash benefits for the period of the introduction of martial law (with amendments)]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

12. Pro realizatsiiu spilnoho z Mizhnarodnym nadzvychainym fondom dopomohy ditiam pry Orhanizatsii Obiednanykh Natsii (luNISEF) proektu shchodo dodatkovykh zakhodiv sotsialnoi pidtrymky naibilsh vrazlyvykh katehorii naselennia : Postanova KМУ vid 05.04.2022 № 405 [On the implementation of a joint project with the International Children's Emergency Fund of the United Nations (UNICEF) on additional social support measures for the most vulnerable categories of the population]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

13. Ushenko, N.V. (2017). Sotsialna vidpovidalnist derzhavy [Social responsibility of the state]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. №17. S. 931-936. [in Ukrainian]

14. Tsili staloho rozvytku [Sustainable development goals]. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> [in Ukrainian]